

**РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ТА ЗДІБНИМИ УЧНЯМИ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ
ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН**

Савіч І.О.

Україна, м. Запоріжжя, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Протягом останніх років в загальноосвітніх навчальних закладах запроваджуються курси екологічної спрямованості, а саме «Екологія. 11 клас» (рівень стандарту, академічний рівень) та «Екологія. 10-11 клас» (профільний рівень), також в Запорізькій області до варіативної складової навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів введений курс за вибором «Екологія рідного краю». Дані курси викладають переважно вчителі природничого циклу, які на жаль мають певні труднощі при викладанні екології, а саме, не володіють у належній мірі понятійним апаратом предмету, смислом основних навчально-освітніх проблем з предмету та ін.

Тому проблема підвищення екологічної компетентності вчителів, які викладають курси екологічної спрямованості сьогодні залишається досить актуальною у системі післядипломної освіти.

Науково-педагогічні працівники та методисти КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР пропонують вчителям, які викладають екологію наступні заходи під час проходження курсів підвищення кваліфікації: лекції, практичні заняття, спецкурси направлені на опанування вчителями понятійного апарату, осмислення основних навчальних проблем, підвищення рівня підготовки з екології; виконання курсової роботи екологічної спрямованості.

Але не можна забувати, що процес підвищення екологічної компетентності повинен бути неперервним та має охоплювати міжкурсний період.

У цей час фахівцями КЗ «ЗОШПО» ЗОР вчителям пропонуються наступні заходи та форми роботи: на освітянському порталі ЗапоВікі (<http://zw.ciit.zp.ua>) створене та плідно функціонує обласне віртуальне методичне об'єднання вчителів, які викладають екологію та курс за вибором «Екологія рідного краю»; проводяться обласні семінари з питань екологічної освіти, на яких розглядаються педагогічні технології, за допомогою яких можна ефективно застосовувати теоретичні знання у реальному житті та при вирішенні екологічних проблем; в рамках освітнього проекту «Школа сучасних знань» на базі КЗ «ЗОШПО» ЗОР створена творча група вчителів біології та екології з

проблеми «Розробка допрофільних та профільних курсів з навчальних дисциплін (біологія та екологія)»; вчителі мають змогу приймати участь в фахових екологічних конкурсах (згідно з планом реалізації програми «Intel ® Навчання для майбутнього» в Запорізькій області проходив обласний конкурс проектів з екології; в рамках проекту «Рік електронної дидактики «Мистецтво навчати»» був проведений обласний конкурс розробок уроків з екології).

Ще одним із шляхів підвищення екологічної компетентності вчителів вбачаємо в організації дослідницької діяльності обдарованих та здібних учнів.

Завданнями дослідницької роботи школярів можна вважати:

- розширення світогляду щодо досягнень вітчизняної та зарубіжної науки;
- розвиток творчих здібностей обдарованих учнів;
- залучення до процесу самоосвіти та саморозвитку;
- удосконалення вмінь і навичок самостійної роботи;
- вдосконалення процесу навчання та профорієнтації.

Напрями такої діяльності можуть включати роботу в наукових гуртків, участь в олімпіадах, участь в роботі МАН.

Дослідницьку діяльність можна поділити на науково-дослідницьку та навчально-дослідницьку. Відрізняються вони отриманим результатом діяльності.

Мета дослідницької діяльності полягає в набутті учнями навичок дослідження. Часто використовують терміни «дослідницька діяльність» та «проектна діяльність» як синоніми. Так, О.Савенков пропонує загальний для проектів та дослідних робіт алгоритм:

- актуалізація проблеми;
- визначення сфери дослідження;
- вибір теми дослідження;
- розробка гіпотези;
- вибір методів дослідження;
- визначення послідовності проведення дослідження;
- збір та обробка інформації;
- аналіз та узагальнення отриманих матеріалів;
- підготовка звіту;
- захист доповіді;
- обговорення результатів.

Проектна діяльність подібна до дослідницької але вона спрямована не лише на встановлення істини, а й на створення кінцевого продукту. Тому, коли ми говоримо про дослідницьку діяльність в роботі з обдарованими дітьми необхідно мати на увазі й проектну діяльність, яка обов'язково містить дослідження.

Тому, можливості для обдарованих та здібних учнів щодо дослідницької діяльності вбачаємо у залученні їх до участі у Всеукраїнській учнівській олімпіаді з екології.

Для того, щоб брати участь в екологічній олімпіаді зокрема глибоких та системних знань з предмету, учні мають провести дослідження та підготувати як результат науковий екологічний проект, а саме розробку з екологічної тематики біологічного, фізичного, хімічного чи навіть математичного напрямку, в якій пропонуються науково обґрунтовані конкретні дії, спрямовані на розв'язування конкретних екологічних проблем.

Допомогу учневі передусім має запропонувати шкільний вчитель природничого циклу, який викладає екологію.

Перш за все допоможе визначитися з темою проекту та організувати роботу відповідно до структури навчального дослідження.

Існують певні правила вибору теми, а саме:

- тема має бути цікава дитині та захоплювати її;
- тема має бути здійснена, а її вирішення має принести реальну користь учасникам дослідження;
- тема має бути оригінальна;
- тема, має бути такою, щоб роботу можна було виконати відносно швидко.

Також, обрана тема повинна відповідати віковим особливостям та наявності необхідних засобів та матеріалів для реалізації завдань проекту.

Виконуючи проект необхідно дотримуватись наступної структури навчального дослідження:

- виділення і постановка проблеми;
- висування гіпотез;
- пошук і пропозиція нових варіантів вирішення;
- збирання матеріалу;
- узагальнення отриманих даних;
- підготовка самого проекту (рукопис, тези, стенд, презентація);
- захист проекту.

Як показує досвід роботи під час виконання проекту виникає ціла низка проблем, пов'язаних з методикою проведення дослідження та недостатньою обізнаністю щодо об'єкту дослідження.

Для вирішення даних питань цінним може стати досвід співпраці загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільних навчальних закладів (еколого-натуралістичного, туристсько-краєзнавчого, науково-дослідницького спрямування) та вищих навчальних закладів.

В даному контексті заслуговує на увагу досвід роботи гімназій № 28, №6, ЗНВК «ОСНОВА», ліцею «Перспектива», багатопрофільного ліцею № 99 та Запорізького національного університету; гімназії № 46 та Запорізького державного медичного університету. Учні даних загальноосвітніх навчальних закладів мають змогу отримувати консультативну та практичну підтримку науково-педагогічних працівників, щодо методики проведення та виконання проектів.

Є цінним досвід співпраці багатопрофільного ліцею № 99; гімназії № 45, колегіуму «Мала гуманітарна академія» м. Запоріжжя та КЗ «Запорізький обласний центр туризму та краєзнавства учнівської молоді» ЗОР. Учні зазначених навчальних закладів не один рік поспіль відвідують гуртки ЗОЦКУМ і набувають теоретичних знань та практичних навичок в області екології рідного краю. Під керівництвом досвідчених фахівців-практиків вони мають змогу виконувати екологічні проекти, які мають велике практичне значення для покращення екологічного стану Запорізької області. Наукові проекти цих учнів неодноразово посідали призові місця на обласному та Всеукраїнському етапі учнівської олімпіади з екології.

Для вчителів, які готують учнів до обласного етапу олімпіади можуть стати в нагоді методичні посібники, які щорічно готуються працівниками КЗ «ЗОШПО» ЗОР за результатами III (обласного) етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з екології. В даних посібниках можна ознайомитись з тезами наукових проектів учасників олімпіади, завданнями обласного олімпіади, вимогами та рекомендаціями щодо виконання проектів, знайти цікаві контакти для подальшої співпраці та ін.

Робота з обдарованими учнями, а саме дослідна робота в рамках підготовки до Всеукраїнської учнівської олімпіади з екології вимагає від вчителя педагогічної майстерності, вміння швидко орієнтуватися в ситуації, творчого підходу до роботи та систематично працювати на рівнем власної підготовки з предмета.

Виходячи із всього вищезазначеного можна зробити висновок, що робота вчителів по підготовці учнів до екологічної олімпіади є однією із змістовних складових системи

підвищення екологічної компетентності вчителів-природничників в системі післядипломної педагогічної освіти в міжкурсовий період.

Література:

1. Концепція екологічної освіти України // Директор школи. – 2002. – № 16. – с. 20-29.
2. Обдарована дитина. Психолого-педагогічний супровід / упоряд. Н. Бухлова – К. : Шк. світ, 2013. – 104 с.
3. Савенков А.И. Одаренные дети в детском саду и школе / А.И.Савенков. – М. : Академія, 2000.
4. Савіч І.О. Нові форми підвищення екологічної компетентності вчителів-природничників в системі післядипломної педагогічної освіти. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 47: збірник наукових праць / за заг. ред. проф. В.Д.Сиротюка. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2014. – 337 с. С. 240-244.
5. Основні орієнтири розвитку освіти Запорізької області в 2014-2015 навчальному році: метод. рекомендації: у 4-х ч. / упоряд. В.Я.Ястребова, Т.Г.Верозубова. – Частина II. Навчально-методичне забезпечення загальної середньої освіти. – Запоріжжя: Акцент Ін вест-трейд, 2014. – 316 с.: іл., табл. Методичні рекомендації щодо викладання природничо-математичних дисциплін у 2014-2015 н.р. Екологія. – С. 196-204.